

LUNDS
UNIVERSITET

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

*Kandidatexamensarbete med avseende på
Ansvarsutredning för Reijmyre Glasbruk Aktiebolag*

Matilde Törnqvist

Handledare: Magnus Pfannenstill (Lunds Universitet),
Examinator: Högni Hansson
EXAMENSARBETE, 15 hp, C-uppsats
Institutionen för miljövetenskaplig utbildning, inriktning naturresurser,
Lunds universitet 2009

FÖRORD

Detta kandidatexamensarbete inom miljövetenskap har utförts i samarbete med Länsstyrelsen i Östergötland och omfattar 15 högskolepoäng inom miljöjuridik. En ansvarsutredning för Reijmyre Glasbruk Aktiebolag har verkställts under våren 2009 för att besluta vem som har ett utrednings- och efterbehandlingsansvar.

Stort tack till Susanne Karlsson, byrådirektör miljöskydds enheten och Rebecka Djerfsten, Länsassessor rättsenheten på Länsstyrelsen i Östergötland för vägledning under arbetets gång. Min tid hos er på Länsstyrelsen i Östergötland har varit otroligt lärorik och framförallt har det varit både roligt och spännande att skriva ansvarsutredningen för Reijmyre Glasbruk Aktiebolag.

Stort tack till Magnus Pfannenstill, institutionen för handelsrätt vid Lunds universitet, som har varit min handledare för råd och vägledning under examensarbetets fortlöpningsperiod.

Abstract

Responsibility investigation for Rejmyre Glasbruk Aktiebolag

This bachelor's degree thesis is about responsibility for dealing with contaminated sites. During the last hundred years, industrial activities have resulted in the discharge of pollution and still do. The County administration boards inspect the contaminated sites and perform risk classifications according to guiding principles issued by The National Environment Protection Board.

The MIFO- method (Method for inventory contaminated sites) is used in risk assessment to classify the contaminated site into one of four different risk classes. Risk class 1 means that the contaminated site poses a "very high risk" for human health and the environment and risk class 4 means that the contaminated site poses a "low risk" for human health and the environment.

The risk classification constitutes an assessment of the degree of the hazardousness of pollutants, pollutant levels, migration potential, sensitivity and protective value. Contaminated sites require preparations to minimize the hazards these sites constitute. The County administration boards investigate the responsibility for environmental investigation costs and possible remediation of contaminated sites.

Since the beginning of the 19th century, glasswork industries have been run in Rejmyre, a village located in the municipality of Finspång. The glassworks are situated near to a water reservoir in central Rejmyre. The activities are still going on and since 1993 Rejmyre Glasbruk Aktiebolag is the owner. The activities have used chemicals such as lead, arsenic, cadmium, antimon and zinc. These substances and the vicinity to the water reservoir may result in hazards for human health and the environment.

In the glasswork area, there is a landfill and from the beginning of 1812 until 1983 waste derived from the activity has been deposited there. The landfill still remains in the area but the depositing has ceased. In 2004, Pia Törrö risk classified Rejmyre Glasbruk Aktiebolag into risk class 1 in her thesis. The glassworks area requires remediation and during the spring 2009 a responsibility investigation to determine who is responsible for environmental investigation costs and possible remediation was carried out.

The investigation included studying literature, inspection records, environmental legislation and visiting the glassworks. The assessment is legally complex. Should the site be regarded as a contaminated site or as a landfill? The appropriate legislation is different in these two cases. Contaminated sites are subdue to chapter ten in Environmental code while a landfill is covered by chapter nine in Environmental code.

The responsibility investigation resulted in the current operator being held responsible for covering the assessment costs. More probing in the glassworks compound is needed to assess the contamination before the appropriate distribution of responsibilities can be decided.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	4
Förkortningar.....	6
Del 1.....	7
1. Inledning.....	7
1.1 Varför göra en ansvarsutredning?.....	7
1.2 Projektbeskrivning och syfte.....	7
1.3 Metodik.....	8
2. Miljöbalken.....	8
2.1 Miljöbalken tillämpningsområde.....	8
2.2 Allmänna hänsynsregler 2 kap. Miljöbalken.....	8
2.3 Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd enligt 9 kap. Miljöbalken.....	9
2.3.1 Verksamhetsutövarens ansvar.....	9
2.3.2 Fastighetsägarens ansvar vid så kallade förvaringsfall.....	9
2.4 Förorenade områden enligt 10 kap. Miljöbalken (Lydelse före 1 augusti 2007).....	10
2.4.1 Verksamhetsutövarens ansvar.....	11
2.4.2 Fastighetsägarens ansvar.....	11
2.5 Skälighetsbedömning.....	11
2.6 Tillsyn enligt 26 kap. Miljöbalken.....	12
2.7 Tillträde m.m enligt 28 kap. Miljöbalken.....	13
2.8 Saneringsförsäkring enligt 33 kap. Miljöbalken.....	13
Del 2 Ansvarsutredning Reijmyre Glasbruk.....	14
1. Bakgrund.....	14
1.1 Reijmyre Glasbruk.....	14
1.2 Deponi.....	15
1.3 Recipienter.....	16
1.3.1 Bäck.....	16
1.3.2 Lillsjön.....	16
1.3.3 Hunn.....	16
2. Myndighetsbeslut.....	16
3. Verksamhet och verksamhetsutövare.....	18
4. Föreningar.....	19
5. Fastighetsägare.....	20

5.1 Tidigare fastighetsägare	20
5.2 Nuvarande fastighetsägare	20
6. Ansvarsbedömning i det aktuella fallet.....	21
6.1 Ansvarig för utredning och eventuell efterbehandling	21
6.2 Skälighetsbedömning	21
6.3 Saneringsförsäkring enligt 33 kap. Miljöbalken	22
7. Diskussion av frågeställningar	23
7.1 Vad säger rättspraxis om ansvarsförhållandena?	23
7.2 Påverkar 90-talets konkurser ansvarsförhållandena?.....	24
7.3 Spelar det någon roll för ansvaret om området betraktas som ett förorenat område eller en deponi?.....	25
7.4 Vilket utrednings- och efterbehandlingsansvar har nuvarande verksamhetsutövare och fastighetsägare?	25
8. Reflektioner	26
9. Referenser	26
Bakgrundsmaterial.....	28
Handlingar	30

Förkortningar

MB Miljöbalken (1998:808)

Del 1

1. Inledning

1.1 Varför göra en ansvarsutredning?

Förorenade områden kartläggs och riskbedöms enligt en nationell metodik utarbetad av Naturvårdsverket, kallad MIFO (metodik för inventering av förorenade områden).¹ Länsstyrelserna i Sverige inventerar förorenade områden och bedömer dessa till olika riskklasser. Det finns fyra riskklasser och riskklass 1 bedöms som ”mycket stor risk” vilket betyder att området innebär mycket stor risk för människa eller miljö. Riskklass 2 innebär ”stor risk”, riskklass 3 ”måttlig risk” samt riskklass 4 innebär en ”liten risk”.

Eventuellt behöver dessa förorenade områden återställas så att de inte längre utgör risk för människans hälsa eller miljön. Vilken typ av åtgärder som krävs beror på i vilken utsträckning området är förorenat och vad området i framtiden ska användas till. Efter att ett förorenat område har riskklassificerats gör Länsstyrelsen en ansvarsutredning för att besluta vem som är ansvarig för att bekosta de undersökningar och vid behov de åtgärder som krävs.

1.2 Projektbeskrivning och syfte

Syftet med examensarbetet är att verkställa en ansvarsutredning för Reijmyre glasbruk för att besluta om vem som är utrednings- och efterbehandlingsansvarig. Det är dock juridiskt komplext då verksamheten har gått i konkurs ett flertal gånger och därmed bytt verksamhetsutövare och fastighetsägare. Under verksamhetsåren har markutfyllnad med restprodukter gjorts vilket gör det än mer komplext.

Projektet innebär en fördjupning i 10 kap. MB då kapitlet behandlar förorenade områden. I fallet Reijmyre glasbruk är även 9 kap. MB intressant då det finns en deponi ett så kallat förvaringsfall. Trots att deponin inte är aktiv idag, det vill säga avfall deponeras inte längre så anses den som en pågående verksamhet under förutsättning att det uppkommer risk enligt 9 kap. 1 § punkt 2 MB. Om deponin inte utgör en risk enligt 9 kap. MB så faller den istället in under 15 kap. 5a § MB.

De frågeställningar som kommer att beaktas är:

- Vad säger rättspraxis om ansvarsförhållandena?
- Påverkar 90-talets konkurser ansvarsförhållandena?
- Spelar det någon roll för ansvaret om området betraktas som ett förorenat område eller en deponi?
- Vilket utrednings- och efterbehandlingsansvar har nuvarande verksamhetsutövare och fastighetsägare?

¹ Naturvårdsverket, *Metodik för inventering av förorenade områden*, rapport 4918, 1999

1.3 Metodik

Syftet med en ansvarsutredning är att göra en bedömning av vem som är ansvarig för att bekosta utredning och vid behov efterbehandling med avseende på förorenade områden utifrån miljöbalkens lagstiftning. Bedömning av ansvaret grundar sig på framförallt 2 kap., 9 kap., 10 kap. MB och några av Miljööverdomsstolens domar som berör ansvar för förorenade områden. Jag har använt mig av den metod som Länsstyrelsen i Östergötland använder sig av vid ansvarsutredningar. Ansvarsutredningen omfattar arkivstudier såväl som platsbesök för att kartlägga verksamhetshistoriken. Ansvarsutredningen grundar sig på information från bolagsregistret och fastighetsregistret för att få kunskap om vilka bolag och fastighetsägare som varit verksamma genom tiderna. Jag har gått igenom Länsstyrelsens handlingar som rör glasbruket bland annat tjänsteanteckningar, besiktningsprotokoll, miljöredovisningar och tidigare mark- och vattenprovtagningar. För att få en uppfattning om vilka föroreningar som karakteriserar ett förorenat glasbruk har jag studerat Slutrapporten för Glasbruksprojektet 2006-2006 som utfördes av Länsstyrelsen i Kronobergs län och Länsstyrelsen i Kalmar län. Projektet gick ut på att utföra ansvarsutredningar för glasbruk i Kronobergs län och Kalmar län. Resultatet av glasbruksprojektet visar att det på glasbruken finns föroreningar som klassas som farliga ämnen. Med kunskap från glasbruksprojektet kan man misstänka vilka föroreningar som finns på Reijmyre Glasbruk. Jag har använt mig av Naturvårdsverkets rapporter, Om ansvar för miljöskulder i mark och vatten 5242 och Remissversion 2006-03-31 Sanering och efterbehandling av förorenade områden genom tillsyn och provning.

2. Miljöbalken

2.1 Miljöbalken tillämpningsområde

Miljöbalken (1998:808) trädde i kraft 1 januari 1999 och ersatte den tidigare miljöskyddslagen. Miljöbalken är det centrala miljörättsregelverket i Sverige som reglerar all slags miljöpåverkan. Miljöbalkens mål är att främja en uthållig utveckling.²

Syftet med Miljöbalken är enligt 1 kap. 1 § MB ”Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl”.

Lagstiftningen i miljöbalken som berör ansvar för utredning, efterbehandling samt utförande av skyddsåtgärder finns framför allt i kap. 2, kap. 9 samt i kap. 10 MB. Om en deponi inte medför en risk enligt 9 kap. 1 § MB kan den istället falla in under 15 kap. 5a MB.

2.2 Allmänna hänsynsregler 2 kap. Miljöbalken

Hänsynsreglerna i 2 kap. MB har en central roll i miljöbalken och i kapitlet anges grundkrav för alla verksamheter som kan innebära miljöpåverkan. Hänsynsreglerna tillämpas för alla som bedriver en verksamhet, avser att bedriva en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan leda till skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön enligt 2 kap. 1 § MB. Vid myndigheters och domstolars beslut av miljöpåverkande verksamheter har 2 kap. MB stor

² Michanek G., Zetterberg C., *Den svenska miljöretten*, 2004, s. 97

betydelse. De allmänna hänsynsreglerna kan vid tillståndsprövning avgöra om en verksamhet får bedrivas. 2 kap. MB styr direkt och indirekt tillsynen på miljöpåverkande verksamheter. Då myndigheternas uppgift är att kontrollera att kravreglerna följs så har därmed 2 kap. MB stor betydelse vid bedömning av utrednings- och efterbehandlingsansvar.³

Den som förorenat har enligt 2 kap. 1 § MB ansvar för att bevisa att han har följt de allmänna hänsynsreglerna och förorenaren har kvar detta ansvar till dess att skadan har avhjälpats eller att olägenheten har avstannat.⁴

Enligt försiktighetsprincipen 2 kap. 3 § MB ska den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra skyddsåtgärder, iaktta begränsningar och vidta försiktighetsmått som krävs för att hindra, förebygga eller motverka att verksamheten leder till olägenhet för människa eller miljö ett, så kallat preventivt ansvar. Försiktighetsprincipen ska vidtas så snart det finns en risk för olägenhet eller skada.⁵ Försiktighetsprincipen kräver inte att en förorening ägt rum.⁶ Kraven på försiktighetsprincipen gäller endast i den utsträckning som anses rimlig att uppfylla dem enligt 2 kap. 7 § MB.

Enligt 2 kap. 8 § MB har alla som bedriver en verksamhet eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för människa eller miljö ansvar för avhjälpande i skäligen omfattning enligt 10 kap. MB. Till skillnad från 2 kap. 3 § MB så avser bestämmelsen skador som redan inträffat.

2.3 Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd enligt 9 kap. Miljöbalken

Miljöbalkens nionde kapitel behandlar miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Med miljöfarlig verksamhet avses all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan innebära utsläpp till mark, luft, vatten eller innan olägenhet för människans hälsa eller för miljön enligt 9 kap. 1 § MB. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB gäller för verksamheter enligt 9 kap. MB. Framförallt är försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § MB viktig eftersom den innebär att man som verksamhetsutövare har ansvar för att vidta skyddsåtgärder.⁷ Miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. MB avser en pågående verksamhet.

2.3.1 Verksamhetsutövarens ansvar

Verksamhetsutövaren har ett ansvar enligt 9 kap. MB för preventiva åtgärder för pågående verksamhet. Trots att det inte längre deponeras avfall på deponin så anses den ändå som en pågående verksamhet.

2.3.2 Fastighetsägarens ansvar vid så kallade förvaringsfall

Förvaringsfall är en pågående miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. 1 § MB trots att avfall inte längre läggs upp på deponin.⁸ Fastighetsägarens ansvar är preventivt och omfattar att utföra skyddsåtgärder, iaktta begränsningar och följa försiktighetsprincipen för att hindra, förebygga eller motverka att avfall som finns på en förvärvad fastighet medför olägenhet för människors hälsa eller miljö. Detta innebär att en fastighetsägare kan ses som verksamhetsutövare av

³ s. 48 ff, i not 2 aa

⁴ Naturvårdsverket, *Remissversion 2006-03-31 Sanering och efterbehandling av förorenade områden genom tillsyn och prövning*, 2006, s. 18

⁵ s. 12, i not 2 aa

⁶ s. 11, i not 2 aa

⁷ s. 11, i not 2 aa

⁸ s. 14, i not 2 aa

miljöfarlig verksamhet trots att denne personligen inte bidragit till föroreningen.⁹ Konsekvensen blir att fastighetsägaren även har ett reparativt ansvar för föroreningar som förvaringen gett upphov till under den tid denne har haft avfallet i sitt ägande.¹⁰ Fastighetsägaren är ansvarig så länge denne äger marken oavsett när den aktiva verksamheten bedrevs och när denne köpte marken.¹¹ Exempel på förvaringsfall är avslutade deponier och grushögar, kemikalieförvaring i tunnor och brunnar eller liknande.¹² I första hand riktas krav till den som bedrivit den aktiva verksamhet som gett upphov till det som förvaras. Om förvaringsfallet uppstått i en pågående verksamhet ska föreläggande och krav i första hand riktas mot verksamhetsutövaren.¹³

2.4 Förorenade områden enligt 10 kap. Miljöbalken (Lydelse före 1 augusti 2007)

10 kap. MB behandlar mark- och vattenområden som skadats på grund av förorening eller att kemikalier förvaras på sådant sätt som kan leda till förorening. Enligt 10 kap. 1 § MB ska kapitlet förorenade områden tillämpas på mark- och vattenområden, byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I 10 kap. MB finns bestämmelser som styr omfattningen av verksamhetsutövaren och fastighetsägarens ansvar för utredning och efterbehandling. Ansvar för utredning och efterbehandling enligt 2 kap. 8 § MB och 10 kap. MB kräver att en förorening har uppkommit till följd av en verksamhet eller åtgärd. Om en avslutad deponi förorsakat förorening så gäller inte bara 2 kap., 9 kap., 10 kap. och 15 kap. 5a § MB.

För att kunna vara ansvarig för utredning och eventuell efterbehandling enligt 10 kap MB måste den faktiska driften ha pågått efter 30 juni 1969.¹⁴

Då glasbruksverksamheten har bedrivits sedan 1810 så har större delen av föroreningsskadan skett före den 1 augusti 2007. Vilket betyder att de äldre bestämmelserna för förorenade områden gäller enligt lagen (2007:660) om ändring i miljöbalken ”*Äldre bestämmelser som ändrades genom SFS 2007:660 gäller fortfarande i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare, men härrör från verksamhet eller åtgärd som avslutats före den 1 augusti 2007.*”¹⁵ Jag anser att det är mest korrekt att använda den äldre lydelsen på 10 kap. MB för Reijmyre glasbruk då mestadels av miljöskadan skett innan den 1 augusti 2007.

Skillnaden mellan den äldre lydelsen (2007:660) och de nya bestämmelserna i miljöbalkens tionde kapitel är att miljöskada definieras i det nya kapitlet. I nya tionde kapitlet definieras till exempel vad som menas med en miljöskada och man skiljer på föroreningsskada och allvarlig miljöskada. I den äldre lydelsen benämns föroreningsskador endast som förorenade områden det vill säga man gör ingen skillnad mellan en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada. 10 kap. 5 § MB är nyinförd och där förklaras vad en verksamhetsutövare ska göra för att avhjälpa en allvarlig miljöskada.

⁹ s. 14 f, i not 2 aa

¹⁰ Naturvårdsverket, *Om ansvar för miljöskulder i mark och vatten rapport 5242*, 2003, s. 49.

¹¹ s. 48, i not 10 aa

¹² s. 44, i not 10 aa

¹³ s.15, i not 4 aa

¹⁴ Lag (1998:811) om införande av miljöbalken

¹⁵ Lag (2007:660) om ändring i miljöbalken.

Enligt lag (1998:811) om införande av miljöbalken står i 8 § att bestämmelserna i 2 kap. 8 § MB och 10 kap. 2 § MB skall tillämpas i fråga om miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969, om verkningarna av verksamheten alltså pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande enligt 1 §, och det föreligger behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som har orsakats av verksamheten.

2.4.1 Verksamhetsutövarens ansvar

Ansvar för utredning och efterbehandling enligt 10 kap. MB är uppdelat i första och andra ansvarskretsen. Enligt 10 kap. 2 § MB är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som bidragit till föroreningen ansvarig för efterbehandling enligt första ansvarskretsen. Om ingen verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § MB kan utföra eller bekosta efterbehandling av förorenade fastigheten så är fastighetsägaren ansvarig enligt 10 kap. 3 § MB andra ansvarskretsen.

2.4.2 Fastighetsägarens ansvar

Om det inte finns någon enligt 10 kap. 2 § MB första ansvarskretsen som kan utföra eller bekosta avhjälpande av en föroreningskada så är var och en som förvärvat den förorenade fastigheten ansvarig enligt 10 kap. 3 § MB om denne vid förvärvet kände till föroreningen eller då borde ha upptäckt den. Enligt 15 § Lag (1998:811) om införandet av miljöbalken kan 10 kap. 3 § MB inte tillämpas för förvärv som skett före 1999.

Om det finns flera fastighetsägare eller tomträttsinnehavare är ansvariga enligt 10 kap. 3 § MB ska de svara solidariskt enligt 10 kap. 7 § MB i den omfattning som anses skälig med hänsyn till förvärvet och omständigheterna i övrigt.

Enligt 10 kap. 5 § MB kan den som äger en fastighet och är fri från ansvar enligt 10 kap. 2 § MB och 10 kap. 3 § MB få svara för kostnader som motsvaras av den värdeökning på fastigheten som åtgärderna medför. Det innebär att till exempel om en person köper en fastighet billigt på grund av att den är förorenad och efterbehandlingen betalas med statliga medel så tjänar fastighetsägaren på detta.

För att efterbehandling enligt 10 kap. MB ska vara tillämpligt på en nedlagd deponi krävs att fastighetsägaren (då denne ses som verksamhetsutövare) efter den 30 juni 1969 faktiskt använt deponin (förvaringsfall) det vill säga har lagt upp avfall eller att deponin läckt under den tiden som fastighetsägaren haft deponin i sin ägo. Fastighetsägaren är ansvarig för deponin så länge han har denna i sina ägor. Det spelar ingen roll när den aktiva verksamheten bedrevs eller när han köpte marken.¹⁶ För att kunna göra en bedömning enligt 10 kap. MB vid förvaringsfall krävs att förorening måste ha ägt rum.

2.5 Skälighetsbedömning

För att bedöma omfattningen av ansvaret för adressaten ska det göras en skälighetsavvägning. Enligt 10 kap. 4 § MB innebär efterbehandlingsansvaret att den ansvarige i skälig omfattning

¹⁶ s. 48, i not 10 aa

skall utföra eller bekosta de efterbehandlingsåtgärder som på grund av föroreningar behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. Enligt 10 kap. 4 § MB ska följande faktorer beaktas vid skälighetsbedömningen:

- hur lång tid som förflutit sedan den förorenade verksamheten ägde rum
- den ansvariges skyldighet vid det tillfället att förebygga skador
- om verksamhetsutövaren endast har bidragit till föroreningen i begränsad mån
- omständigheterna i övrigt som kan påverka ansvarets omfattning

En viktig faktor är att ju längre tid som har förflutit sedan den förorenade verksamheten ägde rum desto mindre ansvar får verksamhetsutövaren. En annan faktor är om verksamheten bedrivits på ett sådant sätt som har ansetts acceptabelt det vill säga att verksamhetsutövaren vid tillfället iakttagit åtgärder för att förebygga skador. När man ser till omständigheterna i övrigt kan det till exempel vara adressatens person och ekonomi. Om verksamhetsutövaren bidragit med en obetydlig del av föroreningen så kan denne få ett jämkat ansvar eller gå helt fri från eventuellt efterbehandlingsansvar. En skälighetsbedömning kan resultera i ett fullt, jämkat eller inget ansvar.¹⁷

Vid förvaringsfall borde förorenarens ansvar väga tyngre än fastighetsägarens. Om det finns en verksamhetsutövare som kan bekosta utredningar och eventuell efterbehandling är det oskäligt att ställa krav mot fastighetsägaren om denne enbart är förvarare. Innan miljöbalken ikraftträdande 1999 var det inte möjligt att ställa krav på reparativa åtgärder av fastighetsägaren och därför anses det inte skäligt att ställa krav på att utföra efterbehandlingsåtgärder för förorening som uppkommit före miljöbalkens ikraftträdande. Vid skälighetsbedömningen bör fastighetens värde som tillgång hos fastighetsägaren beaktas. Vid bedömningen bör hänsyn tas till om ägaren har anknytning till den verksamhet som resulterat i det som förvaras.¹⁸

Då en verksamhet har eller haft flera verksamhetsutövare så ska de svara solidariskt enligt 10 kap. 6 § MB. Tillsynsmyndigheten kan vid utkrävande av ansvar vända sig till vem som helst av verksamhetsutövarna med stöd av 26 kap. MB. Regressrätten i 10 kap. 6 § 2 stycket MB innebär att den som tvingats till att bekosta utredningar och eventuell efterbehandling kan kräva ersättning av de andra solidariskt ansvariga.

Enligt 10 kap. 8 § MB kan en ägare, som är fri från ansvar enligt 10 kap. 2 § eller 10 kap. 3 § MB, tvingas svara för utredningskostnader som rör fastigheten, byggnaden eller anläggningen i den utsträckning det är skäligt med hänsyn till den nytta ägaren antas få av utredningen, de personliga ekonomiska förhållandena och omständigheterna i övrigt.

2.6 Tillsyn enligt 26 kap. Miljöbalken

Enligt 26 kap. 1 § MB framgår att tillsyn används för att säkra miljöbalkens syften och de föreskrifter som meddelats med stöd av balken. Tillsynsmyndigheten kan förelägga verksamheter som lett till förorening enligt 26 kap. 9 § MB i kombination med stöd av 10 kap. MB och 2 kap. MB. Enligt 26 kap. 22 § MB är den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att

¹⁷ s. 29 ff, i not 4 aa

¹⁸ s. 29 ff, i not 4 aa

utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Rätt adressat är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen enligt 10 kap. 2 § MB. Enligt 2 kap. 7 § MB ska vid bedömningen beaktas att nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

2.7 Tillträde m.m enligt 28 kap. Miljöbalken

För att myndigheter ska kunna fullfölja sina arbetsuppgifter finns lagstiftning gällande tillträde att utföra undersökningar och andra åtgärder enligt 28 kap. 1 § MB. Vanligtvis tillåter markägare att myndigheten vistas på ett område som ska efterbehandlas. Om markägaren skulle motsätta sig detta så ger bestämmelserna i 28 kap. 5 § MB stöd för tvångsvis genomföra de åtgärder som krävs.

2.8 Saneringsförsäkring enligt 33 kap. Miljöbalken

33 kap. MB handlar om saneringsförsäkring. Medel från denna försäkring används för att bekosta åtgärder och hindra skador på omgivningen då den ansvarige inte har möjlighet att betala enligt 33 kap. 3 § MB och 33 kap. 2 § MB. Det innebär i praktiken att en ansvarige är försatt i konkurs eller vid utmätningen saknade tillgångar för att bekosta åtgärderna. Försäkringen gäller för föroreningsskador där mestadels av utsläppen skett efter 1 juli 1989.

Syftet med saneringsförsäkringen är att utrednings- och efterbehandlingskostnader för områden som förorenats efter 1989 ska täckas av försäkringen.¹⁹

¹⁹ s. 74 ff, i not 10 aa

Del 2 Ansvarsutredning Reijmyre Glasbruk

1. Bakgrund

1.1 Reijmyre Glasbruk

Reijmyre glasbruk är beläget i Finspångs kommun i Östergötland. Sedan 1810 och än idag bedrivs glasbruksverksamhet. Glasbruket ligger mycket centralt i Reijmyre samhälle och ytvattentäkten Hunn ligger inte långt ifrån.

Glasbruksområdet består av tre fastigheter Reijmyre 1:108, Reijmyre 1:417 samt Reijmyre 1:419. Den förstnämnda fastigheten är den ursprungliga som under 2000-talet styckades upp vilket resulterade i de två sistnämnda.²⁰ På fastighet Reijmyre 1:108 (X 6523000, Y 1507000) finns hyttan som använts sedan starten 1812 och än idag bedrivs glasproduktionen på den fastigheten.²¹ På fastighet 1:419 och på fastighet 1:417 bedrivs idag hantverkeri.

Reijmyre Glasbruk Aktiebolag riskklassificerades år 2004 av Pia Törrö till riskklass 1 (mycket stor risk) enligt MIFO – metoden (metodik för inventering av förorenad mark), en nationell metodik utarbetad av Naturvårdsverket. Bedömningen grundar sig på att känsligheten bedömdes som mycket stor då människor bor inom 150 m från glasbruksområdet. Skyddsvärdet bedömdes som måttligt då dricksvattentäkten Hunn ligger i närheten. Utöver dricksvattentäkten har provtagningar inte visat att det skulle finnas några andra känsliga ekosystem. Föroreningsnivån bedömdes som hög såväl som farligheten. Spridningsförutsättningen anses stor då området består av genomsläppliga jordarter.²²

Vid platsbesök den 21 april och 12 maj, 2009 observerades att på baksidan av de tre fastigheterna släntrar marken och i slänten upptäcktes deponerat avfall till exempel glasrester, tegel, brädor.

Glastillverkningen innebär smältning, formning, bearbetning, kylning, sågning, slipning, gravering, blåstring, polering, tryck samt diskning och syning av glaset innan det paketeras.²³ Vid tillverkning av glas smälts först mängden i uppvärmda deglar och därefter sker manuell formning och bearbetning av glassmassan genom pressning, blåsning och drivning. Efter att glasprodukten har formats och bearbetats så kyls den av mycket långsamt. Därefter så diskas, avsynas och packas glaset medan vissa andra varor bearbetas.²⁴ Vid slipning av glas kan till exempel diamant eller kiselkarbid uppslammat i vatten användas som slipmedel. Vid polering av glas kan till exempel bentonit, pimpstensmjöl, ceriumoxid användas.²⁵

På 1820-talet så hade verksamheten många glasslipare och glasritare. Reijmyres framställning av slipat och ritat glas anses vara den största verksamheten bland glasbruk som fanns på den här tiden. Reijmyre glasbruk hade därmed många kunder och stora beställningar. I slutet av 1830-talet påbörjades tillverkning av pressat glas och antagligen var Reijmyre först i Sverige inom det produktområdet. År 1852 återupptogs tillverkningen av färgat glas framförallt

²⁰ Lantmäteri myndigheten, *Beskrivning Ärendenummer: E03706 Akt: 0562-04/15*, 2004.

²¹ ABF Reijmyre- utpost i Glasriket, 1983, s. 7.

²² P.Törrö, *Reijmyre Glasbruk Inventering av ett förorenat område MIFO fas 2*, 2004, s. 30 ff

²³ KM Miljöteknik AB, *Periodisk besiktning vid Reijmyre Glasbruk AB*, 1999.

²⁴ Länsstyrelsen i Östergötland, *Tjänsteanteckning (0562-105) från 1990-12-12*, 1990.

²⁵ Reijmyre Glasbruk AB, *Kontrollprogram 1996-11-06*, 1996.

ljusblått och benvitt glas. Efterhand tillverkades även svart och ljusgrönt glas och under denna tid framställdes framförallt gräddkannor och blomvaser. År 1963 byggdes en till hytta.²⁶

Under åren har tillverkningen bestått av halv- och helkristallglas, färgat glas samt eldfastglas. Då sliperi ingår i verksamheten så finns ett flertal slipmaskiner. Idag tillverkas i synnerhet prydnadsglas och serviser.²⁷ På 1950-talet smältes 4 ton mängd per dygn.²⁸ År 1987 uppgick årsproduktionen till 220 ton. Det året producerades 200 ton halvkristallglas och 20 ton helkristallglas.²⁹ Årsproduktionen 1995 uppgick till 120 ton smält glas. Under år 1996 producerades 94 ton smält glas.³⁰ Under år 2005 uppgick glasproduktionen till 70,5 ton.³¹ I dag smälts 100 kg glas per dygn.³²

1.2 Deponi

I anslutning till Reijmyre Glasbruk finns en deponi som uppskattas vara 10 000 m². Deponering av industri-, hushålls och miljöfarligt avfall har försiggått 1812-1983.³³ Huvudsakligen består avfallsupplaget därmed av glaskross, slipslam och slipmassor.³⁴ Mark- och vattenprovtagningar gjorda på fastighet Reijmyre 1:419 har visat förhöjda halter av kadmium, zink, arsenik och bly.³⁵

Täckskikt över deponin är begränsad då den utgörs av schaktmassor (sand och grus). Sand har stor genomsläpplighet vilket gör att större delen av nettonederbörden kommer infiltreras vilket gör att förorenings-spridningen anses stor. Det finns inga sättningar eller erosions-skador i täckskiktet och deponin har en plan överyta (<1:10). De jordarter som förekommer i upplagets närområde nedströms domineras av silt och morän.³⁶

²⁶ s. 7 ff, i not 21 aa

²⁷ i not 25 aa

²⁸ Muntligen Hans- Olof Hansson, *Platsbesök 2009-05-12*, 2009.

²⁹ Länsstyrelsen i Östergötlands län, *Reijmyre Glasbruk AB 1987-05-14*, 1987.

³⁰ Länsstyrelsen i Östergötland, *Beslut 1996-09-30*, 1996.

³¹ Finspångs kommun, *Miljöredovisning för Reijmyre Glasbruk AB*, 2005.

³² Muntligen Hans- Olof Hansson, *Platsbesök 2009-05-12*, 2009.

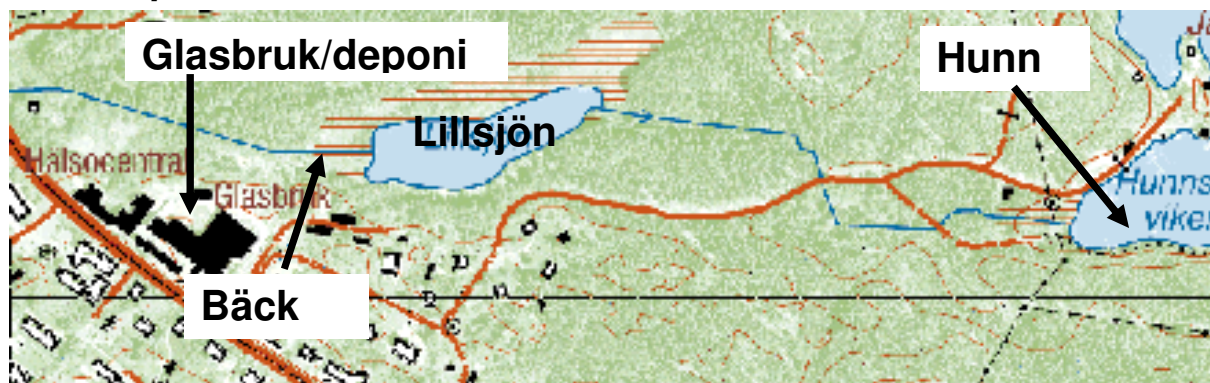
³³ Länsstyrelsen i Östergötland, *Branschkartläggning för Reijmyre Glasbruk i Reijmyre AB*, 1992.

³⁴ Terratema ab, *Översiktlig undersökning av avfallsupplag i Östergötland- Finspångs kommun*, 1989.

³⁵ Allren miljöteknik AB, *Markprovtagning Reijmyre 1:419*, 2008.

³⁶ i not 34 aa

1.3 Recipienter

Figur 1: visar en översiktlig karta över Rejmyre hämtad 2009-04-22 från egis, Länsstyrelsen i Östergötlands län.

1.3.1 Bäck

Lakvatten från deponin dräneras ytligt via torvområdet till en mindre bäck 50 m nedströms upplaget. Bäckens mynnar ut i Lillsjön.

1.3.2 Lillsjön

Den MIFO fas 2 undersökning som utfördes 2004 av Pia Törrö visade att sjön är förorenad. Då Lillsjön är grund och ström medför det att föroreningsspridningen bedöms mycket stor i och till ytvatten.³⁷

1.3.3 Hunn

På grund av att Hunn fungerar som ytvattentäkt för Rejmyre har Finspångs tekniska verk skrivit ett förslag om skydd för ytvattentäkten. Ytvattentäkten försörjer ungefär 1000 invånare i Rejmyre med dricksvatten. Skyddsområdet är uppdelat i tre zoner; primär zon, sekundär zon samt tertiär zon. Den primära skyddszonen innefattar område närmast strandlinjen med syfte att skydda ytvattentäkten vid en akut föroreningsituation. Den sekundära skyddszonen finns för att bevara hög vattenkvalité.³⁸ Glas bruket och deponin ligger inom sekundär zon.

2. Myndighetsbeslut

Miljöskyddslagen, trädde i kraft den 1 juli 1969, och var landets första riktiga miljölag. Den verksamhet som bedrivits vid Rejmyre glasbruk mellan perioden 1969-1999 har varit tillståndspliktig men då Rejmyre Glasbruk redan var i drift då miljöskyddslagen trädde i kraft behövdes inget tillstånd för verksamheten. Länsstyrelsen var tillsynsmyndighet för Rejmyre glasbruk mellan perioden 1969-1999.

När miljöbalken trädde i kraft, den 1 januari 1999, omklassades Rejmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) till en C-verksamhet. En C-verksamhet innebär att verksamheten har anmälningsplikt och anmälan ska göras till den kommunala nämnden som är tillsynsmyndighet för C-verksamheter. Länsstyrelsen i Östergötland är idag fortfarande tillsynsmyndighet trots att glas bruket klassas som en C-verksamhet vilket beror på att

³⁷ s. 29, i not 22 aa

³⁸ Finspångs tekniska verk, *Skyddsområde samt föreskrifter om skydd för ytvattentäkten Hunn*, 2007.

länsstyrelsen tidigare var tillsynsmyndighet. Anmälan inkom 2000-10-04 och miljö- och hälsoskyddsnämnden i Finspångs kommun meddelar råd för verksamheten 2001-11-23.³⁹

Nedan är ett utdrag från tillsynsmyndighetens beslut och andra handlingar som är av intresse för ansvarsutredningen:

Verksamhet

Besiktningssprotokoll från 1999 visar att mängden då köptes färdigblandad från Glasma AB i Emmaboda samt från Philips i Tyskland. Verksamheten använde endast arsenik- och blyfri mäng. Tillblandning av metalloxider som används vid färgning förekom. På anläggningen fanns år 1999 ett tiotal slipmaskiner och två mindre blästrar. Målning av glasprodukter ägde inte rum år 1999.⁴⁰

I Länsstyrelsens tjänsteanteckning från 1990 framgår att det på fastighet Rejmyre 1:108 då förvarades mycket farliga kemikalier som arsenikoxid (As₂O₃) och kalciumsulfid (CdS) och andra kemikalier som klassas som miljöfarligt avfall. Verksamheten tillverkade vid den här tiden framförallt halvkrystall glas som med 5 % blyinnehåll men även helkrystallglas som har innehöll 24 % bly. 10 % av verksamheten utgjordes då av färgat eller eldfast glas. Glasråvarorna innehöll år 1990 kobolt, nickel, selen, kadmium, krom, koppar, järn samt arsenik.⁴¹

Beslut från 1996-09-30 visar att användning av bly i glas upphörde 1992-07-01.⁴²

Kontrollprogram

I Länsstyrelsens beslut från 1984-01-25 står att den avslutade deponin är belägen inom området och att dess läge och tillstånd är sådant att läckage av bland annat tungmetaller till omgivningen befaras. Dessa tungmetaller kan innebära en risk för ytvattentäkten Hunn som ligger i närheten av glasbruksområdet. Ansvar för provtagningar har utförts av Finspångs kommuns miljöavdelning vid jämna mellanrum. Rejmyre Glasbruk Aktiebolag (556035-8946), dåvarande verksamhetsutövare bekostade dessa provtagningar.⁴³

I Länsstyrelsens beslut om kontrollprogrammet för tippens vid Rejmyre Glasbruk 1984-03-30 står det att provtagningar ska tas i tippens omgivningar. Provtagningar utförs i bäck till och i bäck från Lillsjön samt i deponislänten. Ansvaret åligger enligt Länsstyrelsen Rejmyre Glasbruk. Kommunens gatukontor åtog sig att göra en utökad provtagning av rå- och renvattnet vid det kommunala reningsverket.⁴⁴

I kontrollprogram från 2009-03-30 visar att verksamheten då utförde 180-200 smältor det året och ugn. Utsläpp av vatten sker från diskmaskiner, handdisk, från slipning och polering av glas. Mängden slam på år beräknas vara 100 kg och mängden spillolja 60 l per år. Provtagning har utförts i tippenslänten, diket till Lillsjön, diket från Lillsjön samt på råvatten.⁴⁵

³⁹ Rejmyre Glasbruk AB, *Anmälan om miljöfarlig verksamhet*, 2000.

⁴⁰ i not 39 aa

⁴¹ i not 24 aa

⁴² i not 30 aa

⁴³ Länsstyrelsen i Östergötland, *Beslut om provtagningar vid anläggningens avfallstipp 1984-01-25*, 1984.

⁴⁴ Länsstyrelsen i Östergötland, *Kontrollprogram för Rejmyre Glasbruk Aktiebolag*, 1984.

⁴⁵ Länsstyrelsen i Östergötland, *Kontrollprogram för Rejmyre Glasbruk Aktiebolag*, 2009.

3. Verksamhet och verksamhetsutövare

Följande företag har bedrivit verksamhet på Reijmyre glasbruksområde⁴⁶:

<u>Företag</u>	<u>org.nr</u>	<u>Verksamhetstid</u>	<u>Status</u>
Reijmyre glasbruk		1812-1868	
Reijmyre Bruks AB		1868-1933	likvidation
Föreningen Reijmyre glasbruk		1933-1937	likvidation
Reijmyre Glasbruk Aktiebolag	556035-8946	1937-1987	konkurs (avslutad 1991)
Nya Reijmyre Glasbruk Aktiebolag	556273-8145	1986-1991	konkurs (avslutad 1993)
Reijmyre Glasbruk i Reijmyre Aktiebolag	556312-5755	1987-1992	konkurs (avslutad 1994)
Reijmyre Glasbruk Aktiebolag	556461-3395	1993-	pågående

Reijmyre glasbruk grundades 1810 och år 1812 stod den första hyttan klar. Under de första decennierna så tillverkades fönsterglas, småglas i olika färger. Grönt glas användes för framställning av till exempel flaskor, buteljer och bunkar. Av blått glas framställdes saltkar, muggar och bunkar.⁴⁷

Reijmyre Bruks AB startades 1869 av Josua Kjellgren som verkställande direktör. Under Kjellgrens tid så fyrdubblades årstillverkningen. Glasbruket var mycket framgångsrikt och produkterna var eftertraktade av hela världen. Under Reijmyre Bruks AB regi så var en av glasbrukets storhetstider men bolaget ingick likvidation 1933.⁴⁸

Föreningen Reijmyre Glasbruk bedrevs mellan 1933-1937 då bolaget gick i likvidation. Läderindustri har bedrivits i en av glasbrukets lokaler.⁴⁹

Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556035-8946) bedrevs mellan 1937-1991. Bolaget gick i konkurs 1991. År 1973 byggdes hyttan för tillverkning av eldfast glas ut. På 1950-talet smältes 4 ton glas per dygn.⁵⁰

Nya Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556273-8145) startades 1986 och verksamheten bedrevs till 1991 då aktiebolaget gick i konkurs. Bolagets firmanamn var mellan 1986-1988 Catering Swemat Service Aktiebolag.⁵¹

1987 startades **Reijmyre Glasbruk i Reijmyre Aktiebolag** (556312-5755) och verksamheten pågick fram till 1992 då aktiebolaget gick i konkurs. Verksamheten har under åren bytt firmanamn och det första firmanamnet var Aktiebolaget Grundstenen 41448. Mellan 1988-1991 hette bolaget Corus Aktiebolag och under början av 1991 hade bolaget firmanamnet

⁴⁶ Kommentar. Organisationsnummer för Reijmyre glasbruk och Föreningen Reijmyre glasbruk har trots arkivstudier och kontakt med bolagsverket och riksarkivet inte framkommit. Reijmyre Bruks AB har inget giltigt organisationsnummer då kontrollsiffra saknas. Uppgifterna om organisationsnummer kommer från bolagsverket samt riksarkivet. Enligt Bolagsverket (muntligen) registrerades det första aktiebolaget 1897. Föreningar registrerades inte förrän 1992.

⁴⁷ s. 7 ff, i not 21 aa

⁴⁸ s. 15 ff, i not 21 aa

⁴⁹ s. 19 ff, i not 21 aa

⁵⁰ Muntligen Hans- Olof Hansson, *Platsbesök 2009-05-12*, 2009.

⁵¹ Bolagsverket, 2009, se bifogade handlingar.

Kristallbutiken i Reijmyre Aktiebolag. Under verksamhetsperioden tillverkades halv- och helkristall glas samt färgat och eldfast glas.⁵²

Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) startades 1993 och än idag pågår verksamhet. Idag smälts 100 kg glas per dygn.⁵³

4. Föroreningar

Glasråvaror som används i verksamheten innehåller till exempel bly, arsenik, kadmium, bor, antimon och zink.⁵⁴ Slutrapporten från glasbruksprojektet 2007 visade att glasdeponier i Småland har höga halter av arsenik, bly, kadmium, bor, barium, koppar, antimon, zink och fluorid.⁵⁵ Det är därför troligt att det förekommer halter av dessa ämnen även på Reijmyre glasbruk men i vilka halter finns inte kunskap om i dagsläget.

Vid slipning har kiselkarbid uppslammat i vatten använts som slipmedel. Kiselkarbidslipband, polyuretanslipskiva och polermedel har använts vid slipning. Pimpstensmjöl, bentonit och ceriumoxid har använts som polermedel. Vid färgning av glas har metalloxider använts.⁵⁶ Efterbehandlingen av glasprodukter resulterar i förorenat avloppsvatten av framförallt bly, krom, kadmium samt kobolt.⁵⁷

Provtagning

Den markprovtagning som utfördes av Allren miljöteknik AB 2008 på fastighet Reijmyre 1:419 påvisade förhöjda halter kadmium, arsenik, bly och zink som överstiger naturvårdverkets riktvärden för känslig markanvändning. Halten arsenik och bly översteg riktvärdena för mindre känslig markanvändning.⁵⁸

Tidigare vattenprovtagningar av avloppsvatten från glasbruket har påvisat förhöjda halter av bly, kadmium och zink som överstiger gränsvärdet vissa tillfällen.⁵⁹

År 2004 riskklassificerade Pia Torrö Reijmyre Glasbruk till riskklass 1 (mycket stor risk) enligt MIFO fas 2 vilket innebär att området kan medföra olägenhet för människans hälsa eller för miljön. MIFO fas 2 visade förekomst av föroreningar som bly, kadmium, arsenik och koppar vars farlighet bedöms mycket hög.⁶⁰ Torrös undersökning i Hunn har dock blivit ifrågasatt av Finspångs tekniska verk.

Föroreningarnas farlighet

Arsenikexponering kan leda till bland annat cancer, hjärt- och kärlsjukdomar och påverka barns utveckling.⁶¹ Växterna tar lätt upp kadmium vilket gör att det lätt ackumuleras i

⁵² Bolagsverket, 2009, se bifogade handlingar.

⁵³ Muntligen Hans- Olof Hansson, *Platsbesök 2009-05-12*, 2009.

⁵⁴ Reijmyre Glasbruk AB, *Kontrollprogram 1996-11-06*, 1996.

⁵⁵ Länsstyrelsen i Kronobergs län & Länsstyrelsen i Kalmar län, *Slutrapport Glasbruksprojektet 2006-2007*, 2007, s. vii.

⁵⁶ Länsstyrelsen i Östergötland, *Beslut 1986-10-09*, 1986.

⁵⁷ i not 56 aa

⁵⁸ i not 35 aa

⁵⁹ Länsstyrelsen i Östergötland, *Beslut 1984-07-26*, 1984.

⁶⁰ i not 22 aa

⁶¹ Socialstyrelsen, <http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/5939A89A-7838-427E-A859-FECC32499FC4/0/Halsoeffekter.ppt#771.7.As - kroniska halsoeffekter>, kl. 14.48, 2009-05-11.

människan där det ansamlas i njurarna vilket kan leda till nedsatt leverfunktion.⁶² Exponering för bly kan leda till skador på nervsystemet, hjärt- och kärlsjukdomar samt förhöjning av blodtrycket.⁶³

5. Fastighetsägare

5.1 Tidigare fastighetsägare⁶⁴

Fastigheten Rejmyre 1:108 är den ursprungliga fastigheten. 2001 styckades 1:108 upp vilket resulterade i Rejmyre 1:417. År 2004 gjordes en fastighetsreglering som resulterade i Rejmyre 1:419. Delar från Rejmyre 1:108 och Rejmyre 1:417 utgör Rejmyre 1:419.

Rejmyre 1:108

Kristallbutiken i Rejmyre AB, (556312-5755)	Köpt 1991-08-29
Cross & Partners Fastighets AB, (556027-0463)	Köpt 1991-06-05
Vilan Tallboängen AB, (556103-9727)	Köpt 1989-10-16

Rejmyre 1:417

Rejmyre Glasbruk AB, (556461-3395)	Köpt 1993-06-08
------------------------------------	-----------------

Rejmyre 1:419

Finspångs kommun, (212000-0423)	Köpt 2001-06-06
---------------------------------	-----------------

5.2 Nuvarande fastighetsägare⁶⁵

Rejmyre 1:108

Rejmyre Glasbruk AB, (556461-3395) Box 11 610 14 Rejmyre	Köpt 1993-06-08
--	-----------------

Avstår till Rejmyre 1:419	2512 m ²
Avstår andel i Rejmyre GA:8 till Rejmyre 1:419	11 m ²
Andel i Rejmyre GA:8 efter förrättningen	33 m ²

Rejmyre 1:417

Finspångs förvaltning och industrihus AB, (556012-6228) 612 80 Finspång	Köpt 2005-06-03
--	-----------------

Avstår till Rejmyre 1:419	1772 m ²
Avstår andel i Rejmyre GA:8 till Rejmyre 1:419	5 m ²
Andel i Rejmyre GA:8 efter förrättningen	5 m ²

Rejmyre 1:419

Finspångs förvaltning och industrihus AB, (556012-6228)	Köpt 2005-03-08
---	-----------------

⁶² Kemikalieinspektionen, <http://www.kemi.se/templates/PRIOPage.aspx?id=4052>, kl. 14.40, 2009-05-11.

⁶³ i not 62 aa

⁶⁴ Fastighetsregistret, 2009. Se bifogade handlingar.

⁶⁵ Fastighetsregistret, 2009. Se bifogade handlingar.

612 80 Finspång

Erhåller från Reijmyre 1:417	1772 m ²
Erhåller andel i Reijmyre GA:8 från Reijmyre 1:417	5 m ²
Andel i Reijmyre GA:8 efter avstyckningen	5 m ²

6. Ansvarsbedömning i det aktuella fallet

6.1 Ansvarig för utredning och eventuell efterbehandling

Det har funnits sju verksamhetsutövare vid Reijmyre Glasbruk AB sedan starten 1810 och fram till idag. Enligt 8 § lagen (1998:811) tillämpas då det pågått en faktisk drift efter den 30 juni 1969. Detta medför att Reijmyre glasbruk (1812-1868), Reijmyre Bruks AB (1869-1933) samt Föreningen Reijmyre glasbruk (1933-1937) inte har något ansvar enligt 10 kap. MB. Av de övriga fyra ansvariga verksamhetsutövarna har tre upphört som juridiska personer genom konkurs, Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556035-8946), Nya Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556273-8145) samt Reijmyre Glasbruk i Reijmyre Aktiebolag (556312-5755). Konkurs innebär inte att man blir fri från ansvar men då det upphört som juridiska personer kan inget ansvar åläggas dem på grund av att det inte finns inga tillgångar kvar.

Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) har varit verksamt från 1993 och glasbruksverksamheten pågår än idag. Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) är nuvarande verksamhetsutövare och den enda som kan åläggas ett ansvar enligt första ansvarskretsen. Ansvaret bör bedömas enligt både 2 kap, 9 kap och 10 kap. MB. En deponi anses vara en pågående miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. MB eftersom deponin läcker. Då provtagningar har visat att deponin orsakat förorening gäller även 10 kap. MB.

Sammanfattningsvis är min bedömning att den nuvarande verksamhetsutövaren (första ansvarskretsen), Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395), är rätt adressat enligt 9 kap. MB och 10 kap. MB att åläggas ett utrednings- och efterbehandlingsansvar vilket kan komma att innebära såväl preventiva som reparativa åtgärder.

6.2 Skälighetsbedömning

Det anses skäligt att ålägga Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) ett fullt utredningsansvar. Detta stöds av 2 kap. 8 § MB där det framgår att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten upphört för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt. Detta stöds även av 26 kap. 22 § MB där det framgår att den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan medföra att olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

Att ålägga Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) ett fullt efterbehandlingsansvar är tveksamt eftersom företaget förvärvade verksamheten 1993 och verksamheten har pågått sedan 1810. Vidare undersökningar behöver göras för få kunskap om behovet och omfattningen av efterbehandlingen.

6.3 Saneringsförsäkring enligt 33 kap. Miljöbalken

Det är tveksamt om saneringsförsäkringen kan användas i fallet för Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) då det verkar som om mestadels av föroreningskadan inträffat före 1 juli 1989 då reglerna trädde i kraft.

7. Diskussion av frågeställningar

7.1 Vad säger rättspraxis om ansvarsförhållandena?

Miljööverdomstolen har i dom den 5 december 2003 i mål 9822-02 fastslagit att den praxis som utvecklades under miljöskyddslagen fortfarande gäller. Enligt praxis gäller att den som övertar en verksamhet även övertar skyldigheter att vidta återställningsåtgärder. Det vill säga verksamhetsutövaren blir ansvarig för den tidigare verksamhetsutövarens bidrag till föreningen om den nya utövaren övertagit hela verksamheten och fortsätter att bedriva den. Miljööverdomstolen fastslog i samma mål att det i efterbehandlingsansvaret enligt 10 kap. MB även ingår ett ansvar för inledande utredningar och kartläggning av föreningarna. MÖD fastslagit att krav om efterbehandlingsåtgärder kan ställas mot vem som helst av dem som har bedrivit eller bedriver en verksamhet som bidragit till föreningen.

”En skotningsverksamhet hade förorenat en älv med PCB genom spill av transformatorolja. Miljö- och hälsoskyddsnämnden förelade den nuvarande verksamhetsutövaren att upprätta en s.k. efterbehandlingsplan för undersökningar i älvens vatten och sediment. Verksamhetsutövaren överklagade och anförde att den aktivitet som orsakat föroreningarna hade avslutats före bolagets övertagande av verksamheten i november 1999 och att bolaget därför inte kunde vara adressat för kraven. Underinstanserna och Miljööverdomstolen (MÖD) avslag överklagandet. MÖD uttalade att både tidigare och nuvarande verksamhetsutövare är adressater för kraven enligt 10 kap. miljöbalken. Att kraven kan riktas mot nuvarande utövare av verksamheten har stöd i förarbetena till miljöbalken och överensstämmer även med praxis under miljöskyddslagen som MÖD att, trots att företaget bidragit till föreningen endast i begränsad omfattning, kravet var skäligt mot bakgrund av att det finns ett miljömässigt behov av utredning och att en viss förening fortfarande sker från den aktuella fastigheten.”⁶⁶

Miljööverdomstolen har i ett annat mål, 5338-04, gett uttryck att då ett bolag fortsatt den faktiska driften av en miljöfarlig verksamhet efter den 30 juni 1969 kan krav ställas på bolaget för utredningar trots att den del av verksamheten som orsakat markföroreningen upphört.

”En verksamhetsutövare (bolaget) hade bedrivit miljöfarlig verksamhet på en fastighet sedan början av 1900-talet och fram till 1974, då en ny verksamhetsutövare tog över och bedrev verksamheter där fram till 1990. Vid avslutandet av verksamheten utförde den nye verksamhetsutövaren markundersökningar och efterbehandlingsåtgärder vilka godkändes av länsstyrelsen. Fastigheten såldes 1999 till ett fastighetsbolag. Därefter visade nya utredningar att fastigheten alltjämt var förorenad och att föroreningarna hänförde sig till en del av den verksamhet som bedrivits på fastigheten under en tid före 1961. Länsstyrelsen förelade därför den ursprungliga verksamhetsutövaren att vidta markundersökningar. Verksamhetsutövaren överklagade föreläggandet till miljödomstolen, som visserligen ansåg att denne var att anse som ansvarig verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken, men att det fick anses som oskäligt att i detta fall utkräva ansvar. Miljööverdomstolen (MÖD) fann lika med underinstanserna att bolaget var ansvarig adressat för föreläggandet då det faktiskt bedrivit verksamhet på fastigheten efter den 30 juni 1969. Majoriteten i MÖD fann det dessutom skäligt att bolaget skulle utföra de aktuella utredningarna. En ledamot var skiljaktig i denna bedömning.”⁶⁷

I ett tredje mål som redovisas här, M 3079-04 har inom miljörettslig praxis konkursbo gjorts ansvarig för att omhänderta miljöfarliga ämnen som det förvarat och som det haft rättsliga och faktiska möjligheter att disponera över. Då en sådan förvaring anses ha orsakat föroreningar under tiden efter konkursutbrottet, har konkursboet även kunnat hållas ansvarigt för att vidta

⁶⁶ Notisum, <http://www.notisum.se/Rn/Doc.aspx?url=/dok/domar/mo/MO003127.aspx>, kl. 07.48, 2009-12-08.

⁶⁷ Notisum, <http://www.notisum.se/Rn/Doc.aspx?url=/dok/domar/mo/MO005030.aspx>, kl. 07.49, 2009-12-08.

vissa efterbehandlingsåtgärder. Ett konkursbo har även ansetts ansvarigt för att fullgöra sådana efterbehandlingsåtgärder i ett fall då det rör sig om en avslutad deponi som anses som en pågående verksamhet.

”Konkursgäldenären har bedrivit tillståndspliktig verkstadsindustri innefattande bla. ytbehandling och pulverlackering i hyrda lokaler. Tillståndet har bla. omfattat en skyldighet för verksamhetsutövaren att vid verksamhetens avslutande vidta markundersökningar etc. Konkursbolaget har före konkursen sagt upp hyresavtalet och lämnat den fastighet där den tillståndsgivna verksamheten fick bedrivas och även underrättat tillsynsmyndigheten om detta. Såvitt är upplyst i målet har konkurs förvaltaren valt att inte fortsätta konkursbolagets verksamhet utan endast vidtagit de åtgärder som varit hänförliga till avvecklingen av konkursboet.”⁶⁸

7.2 Påverkar 90-talets konkurser ansvarsförhållandena?

Enligt lag (1998:811) om införande av miljöbalken är verksamhetsutövare som bedrivit verksamhet efter att miljöskyddslagen trädde i kraft rätt adressat. Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556035-8946) verksamt 1937-1987, Nya Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556273-8145) verksamt 1986-1991, Reijmyre Glasbruk i Reijmyre Aktiebolag (556312-5755) verksamt 1987-1992 och Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) verksamt sedan 1993 anses som rätt adressat. De tre förstnämnda bolagen kan inte ses som rätt adressat beroende på att de gått i konkurs. Ett bolag som går i konkurs upphör som juridisk person och kan inte åläggas ansvar.

Enligt miljööverdomstolen kan den nya verksamhetsutövaren enligt 10 kap. MB bli fullt ansvarig för återställningsåtgärder som uppkommit genom den drift som pågått sedan verksamheten började. Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) har inte gjort några större förändringar i glasbruksverksamheten och skulle därmed kunna ses som fullt utredningsansvarig. Vid konkurser får man se till det enskilda fallet och vad som är skäligt enligt 10 kap. 4 § MB att ålägga den eller dem som anses vara rätt adressat. I fallet Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) anser jag det skäligt att ålägga bolaget fullt utredningsansvar.

Fyra bolag har varit verksamma sedan miljöskyddslagen kom 1969. Nuvarande verksamhetsutövare, Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) är det enda bolaget som inte gått i konkurs efter 1969. Om de tre andra bolagen funnits kvar idag hade tillsynsmyndigheten kunnat kräva ansvar enligt 10 kap. 6 § miljöbalken. Det går dock inte att utkräva ansvar av konkursgäldenären eftersom det inte finns några tillgångar. Tillsynsmyndigheten kan kräva ansvar av vem som helst av dem som de anser är rätt adressat. Det som kan konstateras är att det konkurserna spelar roll för ansvaret. Om bolagen efter 1969 fortfarande funnits så hade ansvar kunna krävas av dem enligt det solidariska ansvaret. Alltså spelar konkurserna roll för nuvarande verksamhetsutövare.

⁶⁸ Notisum, <http://www.notisum.se/Rn/Doc.aspx?url=/dok/domar/mo/MO005029.aspx>, kl. 07.51, 2009-12-08

7.3 Spelar det någon roll för ansvaret om området betraktas som ett förorenat område eller en deponi?

9 kap. MB behandlar miljöfarlig och hälsoskydd och 10 kap. MB behandlar förorenade områden. En deponi anses som en pågående miljöfarlig verksamhet och därmed gäller lagstiftningen i 9 kap. MB trots att avfall inte längre deponeras. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB gäller även för verksamheten. Om deponin har lett till förorening så gäller också 10 kap. MB. Verksamhetsutövaren enligt 10 kap. 2 § MB blir då ansvarig för efterbehandlingsåtgärder för den tid som verksamhetsutövaren haft den läckande deponin i sin ägo. Provtagningar rörande glasbruket har visat att föroreningar spridits från deponin till mark- och vattenområden och därmed gäller 10 kap. MB. För verksamheten gäller fortfarande lagstiftningen i 2 kap. och 9 kap. MB.

Vid pågående verksamhet riktas föreläggande först och främst till den som bedriver verksamheten det vill säga första ansvarskretsen. Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) är nuvarande verksamhetsutövare och blir enligt 9 kap och 10 kap. MB ansvarig för återställningsåtgärder.

Trots att lagstiftningen skiljer sig åt spelar det ingen roll och för ansvaret om området betraktas som en deponi eller som ett förorenat område. En deponi anses som en pågående verksamhet och därför gäller lagstiftningen i 2 kap. och 9 kap. MB. Ansvar läggs därför på verksamhetsutövare enligt första ansvarskretsen. Om det visat sig att deponin orsakat förorening så gäller utöver 2 kap. och 9 kap. även 10 kap. MB.

7.4 Vilket utrednings- och efterbehandlingsansvar har nuvarande verksamhetsutövare och fastighetsägare?

Jag anser att det är riktigt att ålägga den nuvarande verksamhetsutövaren, Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395), fullt utredningsansvar enligt första ansvarskretsen. Ansvaret bedöms enligt 2 kap., 9 kap. och 10 kap. MB då provtagningar visat att deponin har orsakat förorening. Jag anser att det är tveksamt att ålägga Reijmyre Glasbruk Aktiebolag fullt efterbehandlingsansvar eftersom de förvärvade fastigheten 1993 och glasbruksverksamheten pågått sedan 1810.

Fastighetsägare får ett ansvar enligt andra ansvarskretsen då det inte finns någon verksamhetsutövare som kan stå för kostnaderna. Det finns två fastighetsägare till de tre fastigheterna. Enligt 15 § Lag (1998:811) om införandet av miljöbalken kan en fastighetsägare inte krävas på ansvar enligt 10 kap. 3 § MB om förvärvet skett före miljöbalkens ikraftträdande 1999. Reijmyre Glasbruk Aktiebolag förvärvade fastigheten 1:108 1993 och därför kan inte ansvar krävas av Reijmyre Glasbruk Aktiebolag (556461-3395) som fastighetsägare. Finspångs Förvaltning och Industrihus AB förvärvade fastigheterna 1:417 och 1:419 2005 och skulle därför enligt 10 kap. 3 § MB kunna krävas på ansvar enligt andra ansvarskretsen.

I det här fallet finns en verksamhetsutövare enligt första ansvarskretsen och därför krävs inget ansvar av Finspångs Förvaltning och Industrihus AB.

8. Reflektioner

Ytterligare åtgärder

Vid MIFO fas 2 som genomfördes av Pia Törrö 2004 togs inga provtagningar på själva glasbruksområdet. Törrö undersökte själva spridningen av föroreningarna. Därför måste provtagningar utföras på själva glasbruksområdet för att få kunskap om i vilken utsträckning efterbehandling behövs. Baserat på kunskap om föroreningssituationen kommer ansvar för eventuell efterbehandling att bedömas. Törrös MIFO fas 2 undersökning har ifrågasatts av Finspångs tekniska verk. Törrös undersökning i Hunn har dock blivit ifrågasatt av Finspångs tekniska verk.

Området är idag inte inhägnat vilket det borde vara enligt min mening då jag vid platsbesöken observerat läckage av processvatten och att det finns glasrester i flera färger utspritt på området. Då glasbruket ligger centralt i Rejmyre och det med all säkerhet bor barn i närheten som är ute och leker utgör området speciellt en risk för barn. Jag tror dock att vidare undersökningar kommer påvisa ämnen som utgör olägenhet för människa och miljö och att det då kommer vidtas åtgärder som inkluderar både inhägnad och efterbehandling.

Om mig

Då jag inte har någon juridisk bakgrund har jag inte kunnat gå djupare in på till exempel propositioner och liknande därav källhänvisningarna till Naturvårdsverkets rapport remissversion 2006-03-31, *Sanering och efterbehandling av förorenade områden genom tillsyn och prövning*, 2006 och Naturvårdsverkets rapport 5242, *Om ansvar för miljöskulder i mark och vatten*, 2003. Hade det funnits mer tid hade jag gärna gått djupare in i juridiken av eget intresse.

9. Referenser

Författningar

Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Lag (2007:660) om ändring i miljöbalken.

Lag (1998:811) om införande av miljöbalken

Miljöbalken (1998:808), uppdaterad till och med 2009-01-01.

Tryckt material

Allren miljöteknik AB, *Markprovtagning Rejmyre 1:419*, 2008.

ABF och Svenska Fabriksarbetareförbundet i Kalmar och Kronobergs län, *Rejmyre- utpost i Glasriket*, 1983

Finspångs kommun, *Miljöredovisning för Reijmyre Glasbruk AB*, 2005.

Finspångs tekniska verk, *Förslag till beslut Skyddsområde samt föreskrifter om skydd för ytvattentäkten Hunn*, 2007.

KM Miljöteknik, *Periodisk besiktning vid Reijmyre glasbruk AB*, 1999-10-13.

Lantmäteri myndigheten, *Samråd 1998-06-10 FEF 98503*, 1998.

Länsstyrelsen i Kronobergs län och Kalmar län, *Slutrapport Glasbruksprojektet 2006-2007*, 2007-12-10.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Beslut 1984-07-26*, 1984. Dnr: 11.1949-467-84.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Beslut om provtagningar vid anläggningens avfallstipp 1984-01-25*, 1984. Dnr: 11.1949-48-84.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Beslut 1996-09-30*, 1996. Dnr: 2411-9860-96, 2411-3964-95.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Beslut 1986-10-09*, 1986. Dnr: 11.1949-649-86.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Branschkartläggning för Reijmyre Glasbruk i Reijmyre AB*, 1992

Länsstyrelsen i Östergötland, *Beslut Kontrollprogram för Reijmyre Glasbruk Aktiebolag 1984-03-30*, 1984. Dnr:11.1941-197-84.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Kontrollprogram för Reijmyre Glasbruk Aktiebolag*, 2009.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Reijmyre Glasbruk AB 1987-05-14*, 1987.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Tjänsteanteckning 0562-105*, 1990-12-12. Dnr: 2411-4698-88.

Michanek Gabriel, Zetterberg Charlotta, *Den svenska miljörätten*, Författarna och Iustus Förlag AB, ISBN 91-7678-512-2, Uppsala 2004.

Naturvårdsverket, *Metodik för inventering av förorenade områden rapport 4918*, 1999.

Naturvårdsverket, *Om ansvar för miljöskulder i mark och vatten rapport 5242*, 2003.

Naturvårdsverket, *Remissversion 2006-03-31 Sanering och efterbehandling av förorenade områden genom tillsyn och prövning*, 2006.

Reijmyre Glasbruk AB, *Anmälan om miljöfarlig verksamhet*, 2000.

Reijmyre Glasbruk AB, *Kontrollprogram för Reijmyre Glasbruk AB 1996-11-06*, 1996.

Reijmyre Glasbruk AB, *Periodisk besiktning*, 1996.

Terratema ab, *Översiktlig undersökning av avfallsupplag i Östergötland*, Delrapport 34
Finspångs kommun, Rejmyre glasbruk, 1989-09-15.

Törrö, Pia, *Rejmyre glasbruk inventering av ett förorenat område - fas 2*, Umeå Universitet. I
samarbete med Länsstyrelsen i Östergötland, 2004.

Otryckt material

Kemikalieinspektionen, <http://www.kemi.se/templates/PRIOPage.aspx?id=4052>, kl. 14.40,
2009-05-11. Senast uppdaterad 2006-03-23.

Länsstyrelsen Västmanlands län, http://www.lst.se/NR/rdonlyres/6F4EA5DE-AB65-485C-9EB5-40107D590614/0/090414_ppt_workshop_ansvar.ppt#265,8, Överlåtelse av verksamhet,
kl. 12.42, 2009-05-08. Senast uppdaterad 2009-04-14.

Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/sv/Verksamheter-med-miljopaverkan/Efterbehandling-av-foroerade-omraden/>, kl.11.11, 2009-03-31. Senast
uppdaterad 2009-02-26.

Notisum, <http://www.notisum.se/Rn/Doc.aspx?url=/dok/domar/mo/MO003127.aspx>, kl.
07.48, 2009-12-08.

Notisum, <http://www.notisum.se/Rn/Doc.aspx?url=/dok/domar/mo/MO005030.aspx>, kl.
07.49, 2009-12-08.

Notisum, <http://www.notisum.se/Rn/Doc.aspx?url=/dok/domar/mo/MO005029.aspx>, kl.
07.51, 2009-12-08

Rättsnätet, <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19980811.HTM>, kl. 10.36, 2009-06-01. Senast
uppdaterad t.o.m. SFS 2006:1013.

Socialstyrelsen, <http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/5939A89A-7838-427E-A859-FECC32499FC4/0/Halsoeffekter.ppt#771,7,As> - kroniska hälsoeffekter, kl. 14.48, 2009-05-
11. Senast uppdaterad 2007-11.

Muntligen

Muntligen Hans- Olof Hansson, miljöansvarig Reijmyre Glasbruk Aktiebolag.

Bakgrundsmaterial

Advokatfirman Åberg & Co, *Tillsyn över förorenade områden*, 2006.

Finspångs tekniska verk, *Hunn utredning*, 1984

Länsstyrelsen i Kalmar län, *Ansvarsutredning för förorenad mark vid Orrefors glasbruk, Nybro kommun*, 2005.

Länsstyrelsen i Kalmar län, *Ansvarsutredning för förorenad mark vid Alsterbro Glasbruk Nybro kommun*, 2005.

Länsstyrelsen i Kalmar län, *Ansvarsutredning för förorenad mark vid Flygfors glasbruk Nybro kommun*, 2005.

Länsstyrelsen i Kalmar län, *Ansvarsutredning för förorenad mark vid Boda glasbruk Emmaboda kommun*, 2005.

Länsstyrelsen i Kalmar län, *Ansvarsutredning för förorenad mark vid Johannesfors glasbruk Emmaboda kommun*, 2005.

Länsstyrelsen i Kalmar län, *Ansvarsutredning för förorenad mark vid Boda glasbruk, deponin, Emmaboda kommun*, 2005.

Länsstyrelsen i Kalmar län, *Ansvarsutredning för förorenad mark vid Orrefors glasbruk Nybro kommun*, 2005.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, *Ansvarsutredning för föroreningar vid Älgshults Glasbruk, Uppvidinge kommun*, 2006

Länsstyrelsen i Kronobergs län, *Ansvarsutredning för föroreningar vid Bergdala Glasbruk, Lessebo kommun*, 2006.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, *Ansvarsutredning för förorening vid kosta Glasbruk Lessebo kommun*, 2006

Länsstyrelsen i Kronobergs län, *Ansvarsutredning för föroreningar vid Alsterfors Glasbruk Uppvinge kommun*, 2007.

Länsstyrelsen i Kronobergslän, *Ansvarsutredning för föroreningar vid Skrufs glasbruk Lessebo kommun*, 2006.

Länsstyrelsen i Östergötlands län, *Ansvarsutredning för efterbehandling av MIFO- objektet F0580-0014 i Linköpings kommun*, 2008.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Ansvarsutredning för efterbehandling av Valdemarsviken*, 2006.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Besiktningssprotokoll 1990-12-12*.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Beslut 1984-01-25*, 1984. Dnr: 11.1949-48-84.

Länsstyrelsen i Östergötland, Reijmyre Glasbruk AB, *Anmälan om miljöfarlig verksamhet 2000-10-04*, 2000.

Länsstyrelsen i Östergötland, *Sammanträdesprotokoll miljö- och hälsoskyddsnämnden*, 1985-01-10. Dnr:810-1-85.

Mannheimer Swartling, *Ansvarsutredning Fd Martin Ängquist, Färgeri & Kemisk tvätt, Linköpings kommun*, 2008.

Rejmyre glasbruk AB, *Kontrollprogram för Rejmyre Glasbruk AB – fastighet Rejmyre 1:108* 1998-09-23, 1998.

ABF, *Rejmyre- utpost i Glasriket*, 1983.

Wahlgren, Peter, Warnling-Nerep, Wiweka & Wrangle, Pål, *Juridiskt skrivguide*, 2 u, Nordstedt förlag Juridik AB, Stockholm, 1999.

Handlingar

Diverse registerutdrag och handlingar bifogas särskilt som ligger till grund för ansvaret.

Bolagsverkets register

- Information från bolagsverket, *Organisationsnummer 556035-8946*, 2009-04-03.
- Information från bolagsverket, *Organisationsnummer 556273-8145*, 2009-04-03.
- Information från bolagsverket, *Organisationsnummer 556312-5755*, 2009-04-03.
- Information från bolagsverket, *Organisationsnummer 556461-3395*, 2009-04-03.

Fastighetsregistret

- Information från fastighetsregistret 2009-04-07.

Riksarkivet

- Mejl från riksarkivet angående organisationsnummer, 2009-04-08.

Tidigare undersökningar

- Terratema ab, *Översiktlig undersökning av avfallsupplag i Östergötland Delrapport 34 Finspångs kommun, Rejmyre Glasbruk*, 1989.
- Allren miljöteknik AB, *Markprovtagning Rejmyre 1:419*, 1998.

Finspångs kommun

- Finspångs kommun, *Anmälan om miljöfarlig verksamhet 2000-10-04*, 2000.

Lantmäteri myndigheten

- Lantmäteri myndigheten, *Samråd 1998-06-10 FEF 98503*, 1998.
- Lantmäteri myndigheten, *Beslut Ärendenummer: E98503 Akt: 0562-01/13*, 2001
- Lantmäteri myndigheten, *Beskrivning Ärendenummer: E03706 Akt: 0562-04/15*, 2004.

Länsstyrelsen i Östergötlands län

- Länsstyrelsen i Östergötlands län, *Beslut 0562-105 Kontrollprogram för tippområdet vid Rejmyre Glasbruk 1984-03-30*, 1984.
- Länsstyrelsen i Östergötlands län, *Beslut 0562-105 Provtagningar vid anläggningens avfallstipp 1984-01-25*, 1984.
- Länsstyrelsen i Östergötland, *Branschkartläggning av Rejmyre Glasbruk i Rejmyre AB*, 1992.
- Länsstyrelsen i Östergötlands län, *Tjänsteanteckning 0562-105 1990-12-12*, 1990.